

Андрій Ільєнко,

аспірант кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи,

Університет імені Альфреда Нобеля,

вул. Січеславська Набережна, 18, м. Дніпро, Україна,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8968-8424>

МОВНА СВІДОМІСТЬ ДЕРЖСЛУЖБОВЦЯ ЯК КАТЕГОРІЯ ПРОФЕСІЙНОСТІ

Формування мовної свідомості державного службовця обумовлено активним становленням українськості світогляду, формуванням націоцентричної громадянськості суспільства. В аспекті означеного у статті визначено основні ризики, що впливають на відсутність мовної свідомості значної частини українського суспільства – вплив російської мови, диглосія – як патологічна двомовність, розщеплення мовної свідомості українців – мешканців Сходу та Півдня України. Двомовність українців, що набула проблемної значущості, актуалізується в професійному профілі державних службовців, які мають бути провідниками державницької політики, зокрема в мовному питанні. Професійний профіль державних службовців відокремлює мовну та комунікативну компетентності від мовної свідомості, яку розглядаємо як принциповість і цілісність особистості провідника державної політики, його однозначність у виборі україномовного контенту – у мовленні, доказовості позиції, пріоритетності підтримки звернень і пропозицій громадян. Спираючись на результати дослідження науковців О. Андріанової, О. Шеліх, Н. Вовчатої, Н. Хлипавки, А. Посохова та В. Козловського, визначасмо дієвими способами виправлення розщеплення мовної свідомості застосування нейропедагогічних засобів: вплив на психологію особистості з метою додання конформізму, невпевненості в собі; використання засобів національної та етнопедогогіки; нівелювання впливу лінгвістичних маніпуляцій разом з удосконаленням власного українського мовлення через самоспостереження, саморегуляцію та самовдосконалення; виправлення мовного «суржикю» шляхом методичних практик тощо. Означені засоби формування мовної свідомості доповнюємо сучасними педагогічними впливами: переслуховуванням україномовного контенту (пісень, промов, інтерв'ю) – задля формування засвоєння сталих мовленнєвих конструкцій, що полегшують особисте мовлення; читанням української сучасної художньої та публіцистичної літератури – задля формування усвідомлення змістів, що є своєчасними для української нації; якомога щільним перебуванням в україномовному середовищі, комунікацією з різними соціальними україномовними групами (віковими, професійними, бізнесовими тощо); веденням сторінок у соціальних мережах українською з активною підтримкою україномовного контенту.

Ключові слова: мовна свідомість, розщеплення мовної свідомості, державний службовець, мовна компетентність, комунікативна компетентність.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми. Публічна служба ставить високі вимоги до посадових осіб органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Передусім це вимоги, які стосуються професійної діяльності, що деталізуються у вимогах щодо освіти, інтелектуального рівня, етичних та естетичних, високих моральних якостей, комунікативних умінь та навичок. Публічна служба в контексті подальшого реформування та демократизації ставить особливі вимоги щодо комунікативних стратегій державних службовців, особливо в час посилення мережевого суспільства, появи різноманітних соціальних мереж тощо. Таким чином, статус державного службовця вимагає високої грамотності та належного рівня мовної свідомості як ціннісної установки щодо свідомого використання державної мови.

Сучасний період нашої держави визначається активним становленням українськості світогляду, формуванням націоцентричної громадянськості суспільства, що, на жаль, обумовлено воєнним нападом агресивної сусідньої держави. Означені процеси позначаються на оновленні порядку значущості вимог до державного службовця, у якому однією з перших стає саме мовна свідомість, що позначається на популяризації державної мови в усіх комунікаціях держав-

ника, стає критерієм його громадянської позиції, важелем довіри населення.

Мета та завдання. Метою дослідження є здійснення теоретико-методологічного аналізу розвитку змісту поняття «мовна свідомість».

Окреслення заявленої мети актуалізувало формулювання наступних дослідницьких завдань:

– проаналізувати досліджувану проблему в науковому дискурсі з огляду на мультидисциплінарну актуальність використання поняття «мовна свідомість»;

– окреслити особливості виявлення мовної свідомості в держслужбовців з огляду на їхні професійні обов'язки та відповідність нормам державотворення.

Методи дослідження. Досягнення мети наукового дослідження уможливилось шляхом застосування окремих *теоретичних* наукових методів: аналіз тематичних праць дослідників, присвячених розгляду досліджуваної проблеми на рівні мультидисциплінарного підходу; систематизація даних у ході групування відповідних результатів дослідницького пошуку; моделювання проблеми узагальнення теоретичних даних з огляду на окреслення особливостей виявлення досліджуваного концепту для конкретної категорії фахівців.

Результати дослідження. Виникнення терміна «мовна свідомість» пов'язують із філологічним напря-

мом вивчення мовної картини світу на ґрунті фольклору конкретної нації. Мовознавство визначає мовну свідомість як «один з видів свідомості, що є механізмом управління мовною діяльністю, який формує, зберігає та перетворює мовні знаки, правила їх поєднання і вживання, а також ставлення людини до мови та її елементів; у ширшому розумінні – сукупність образів свідомості, матеріалізованих мовними знаками» (Гнатюк, 2007). За думкою Т. Коць, мовна народна свідомість – вияв народного світосприйняття в мовній формі, у мовних стереотипах, з яких будуються тексти різних жанрів (Коць, 2017). Автор зауважує на національно-мовній свідомості як моделі мовної свідомості певного мовного колективу, що зумовлена національною культурою, а національна мова виступає і як засіб трансляції культури, і як спосіб вербального втілення культурної традиції (Коць, 2017). Як бачимо, поняття «мовна свідомість», що зароджувалось у межах філологічного дискурсу, семантично доповнилось змістом «національно-мовної свідомості», вийшло на рівень суспільної значущості, а отже, набуло ціннісної вагомості.

Багатомірність поняття «національно-мовна свідомість» виявляється в зображенні відмінностей субкультур (професійних, вікових, креативних) і варіантів національної мови (у її діалектах, говорах тощо) – певного полілогу обміну інформацією, що дозволяє створювати нові змісти. У цьому аспекті Т. Коць оперує поняттям «етномовної свідомості», що дозволяє інтегрувати різні аксіологічні системи в традиційну, масову та елітарну субкультури (Коць, 2017).

З огляду на те, що в сучасному світі людина скоріш за все є полярною щодо виявлення своєї громадянськості, варто враховувати важливість публіцистичного стилю – в усіх його формах (писемному, усному, діалогово-полемічному та монологічному) – як інструмента впливу на мовну свідомість суспільства, що відбиває його динаміку цінностей, є синхронним виразником мовної свідомості певних колективів, ідеологічних течій. І тут, власне, ми підходимо до означення ще одного семантично спорідненого досліджуваному поняттю концепту – *мовної свідомості суспільства* в цілому – як динамічної комунікативної структури членів певної спільноти, об'єднаних мовною політикою держави, ідеологією, ціннісними орієнтирами позамовного світу. Оскільки мовне питання в системі нашої держави визначається досить гостро та представлено антагоністичними позиціями різних спільнот, маємо визнати, що суспільна мовна свідомість неоднорідна, вона, як правило, об'єднує різноманітні колективні мовні свідомості, представлені в певний період історичного розвитку більшою чи меншою мірою. Означена проблема підтверджується думкою мовознавця Пилипа Селігея, який у своєму дослідженні «Мовна свідомість: структура, типологія, виховання» (Селігей, 2012) зазначає, що в дво- чи багатомовному середовищі «важливо зміцнювати вірність рідній мові, вести профілактику мовного відступництва». На його думку, коротко схарактеризувати мовну

свідомість можна словами «небайдуже ставлення до мови». І таке формулювання відмежує від розуміння мовної свідомості як мовної картини світу (Селігей, 2012). Низький рівень мовної свідомості українців автор пропонує підвищувати цілеспрямованим мовним вихованням, яке містить не лише вивчення граматики чи правопису, а насамперед «плекання ціннісного ставлення до мови», а також безперервну мовну освіту. Тоді може збутися припущення академіка Ореста Ткаченка: «Якщо більшість неповних титульних націй Центральної Європи пройшли розвиток «мовна свідомість – національна свідомість – державна свідомість», то на сучасних східноукраїнських землях цей розвиток може відбутись у зворотному напрямі: «державна свідомість – національна свідомість – мовна свідомість» (Ткаченко, 2006).

У праці колективу науковців (Andriyanova, Sheliukh, Vovchasta, Khlypravka, Posokhova, & Kozlovskij, 2022) порушується проблема розщеплення / роздвоєння мовної свідомості українців внаслідок впливу російської мови, зокрема на східних та південно-східних територіях України, наслідком чого можна вважати деструкцію самоідентичності українців. Підтримуємо авторів у такому баченні результатів мовної розщепленості українців, оскільки йдеться про патологічну двомовність, формування якої відбувалось через низку маніпулятивних заходів, організованих агентами впливу (російськими журналістами, політтехнологами, бізнесменами тощо), з акцентом на меншовартості української мови, її недосконалості щодо використання в професійних та соціальних просторах.

Тут ми маємо зауважити, що не завжди двомовність людини свідчить про її національну розщепленість. Науковці Costa, A., & Sebastián-Gallés, N. (2014) стверджують, що натуральна двомовність – як набута внаслідок користування двома мовами з дитинства – є конструктивною, призводить до пластичності мозку, толерантності сприйняття світу. Натомість політично нав'язана двомовність спричиняє зрушення ментальності особистості, формування в неї комплексу меншовартості. Ярослав Радевич-Вінницький (Радевич-Вінницький, 1997) у даному аспекті розрізняє білінгвізм і диглосію – свідому оцінку носіями своїх мов за критерієм «високий – низький», зауважуючи на тому, що українському суспільству властива саме диглосія, коли людина обирає, якою мовою їй користуватись у тих або інших обставинах, щоб не знизити власний статус. Зважаючи на означене, можемо констатувати, що в українському суспільстві досить довго існував ризик перетворення білінгвізму в одномовність на користь панівної російської мови, використання якої в значущих функціональних стилях суспільно-економічних відносин спричиняло редукцію національної мови, тобто фактичної втрати української мови статусу державної.

Отже, питання двомовності українців в аспекті державотворення набуло проблемної значущості, а отже, потребує шляхів її вирішення. Передусім маємо звер-

нути увагу на основну категорію громадян, які мають бути провідниками державницької політики, зокрема і мовної, – *державних службовців*. Складність діяльності державних службовців – в усіх сферах господарства – полягає в тому, що працювати доводиться в умовах постійних криз та обмежених ресурсів, але при цьому основною концептуальною ідеєю роботи державного службовця має бути формування довіри до державницьких інституцій у населення. При цьому варто враховувати, що наразі істотно змінюється роль самої держави, з'являються нові функції, зовсім інші державно-управлінські відносини.

Д. Неліпа та О. Зубчик наголошують на важливості врахування профілів професійної компетентності посад державної служби (Неліпа, Зубчик, 2014), одним із яких є мовна компетентність із державної мови, що обумовлюється низкою законодавчих положень: статтею 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», Стандартом української мови для державних службовців. Серед обов'язкових компетентностей для державного службовця з огляду на стандарти мовної політики України означено роботу з інформацією, ефективну комунікацію, співпрацю та роботу в команді, орієнтацію на результат, а також управління інноваціями та змінами, лідерство й управлінські навички (стратегічне мислення, прийняття управлінських рішень, використання та управління ресурсами, моніторинг і аналіз надання послуг) (Неліпа, Зубчик, 2014).

У Стандарті української мови для державних службовців мовне питання означено як невід'ємний складник державної політики. Довід демократичних країн Європи та світу, на який спираються автори означеного документа, свідчить про необхідність використання працівником державної інституції державної мови для виконання посадових обов'язків і розвитку його мовної особистості. Обов'язком працівників державних інституцій визначено:

- представляти і захищати інтереси держави та її громадян українською мовою (Закон України «Про державну службу», що став чинним із 1 травня 2016 року);

- використовувати державну мову в фаховій діяльності та в офіційному спілкуванні на всій території України (стаття 8 п. 5 Закону України «Про державну службу», що став чинним із 1 травня 2016 року).

В означеному документі розрізняються поняття «мовна компетентність державного службовця» та його комунікативна компетентність. До мовної компетентності відносимо: розуміння структури української мови, знання про особливості її словникового складу та граматичної будови, правила написання слів та їх використання в різних функціональних стилях, зокрема в офіційно-діловому; знання про функціонування та системну організацію української мови на рівнях лексики, граматики, фонетики й фонології, орфографії, орфоєпії, пунктуації. Дещо інше змістове значення надається комунікативній компетентності

державного службовця, яка означає здатність послуговуватись нормативами використання української мови у сфері ділового спілкування, а також урахування в комунікації особливостей мовного оформлення його основних жанрів, що дозволяє посадовій особі реалізовувати її функціональні обов'язки, зокрема:

- 1) створювати тексти різних жанрів усного та писемного мовлення (зокрема офіційно-ділового стилю);

- 2) уміти аналізувати й реферувати тексти різних жанрів, готувати на основі опрацьованих текстів аналітичні огляди, довідки, висновки тощо;

- 3) опрацьовувати відповідно до виробничої потреби тексти документів, які перебувають у службовому обігу;

- 4) здійснювати монологічне та діалогічне (полілогічне) мовлення фахового спрямування (доповідь, звіт, промова, дискусія);

- 5) дотримуватися норм української літературної мови в офіційному спілкуванні (в організації офіційних заходів, корпоративному й адміністративному спілкуванні тощо);

- 6) спілкуватися українською мовою на засадах соціальної та міжособистісної етики, моделюючи комунікативну поведінку відповідно до стратегій і ситуацій у роботі з конфліктними групами (правопорушниками, особами з особливими потребами);

- 7) обирати й застосовувати різні комунікативні стратегії для досягнення позитивного результату (Стандарт української мови для держслужбовців, 2023). З огляду на державницьку мовну політику складається враження, що державні службовці мають чіткий алгоритм дій щодо послуговування мовою в професійній діяльності. Однак реальна картина мовної та комунікативної компетентності держслужбовця свідчить про досить низький її рівень, зокрема на територіях Сходу і Півдня України. І тут варто зауважити не лише на мовленнєвих помилках держслужбовців, які можна пояснити нещодавним переходом до використання української мови в спілкуванні, а й несформованою мовною свідомістю державників, що виявляється в таких поведінкових реакціях:

- перехід на російську мову у випадках, коли респондент використовує її в діалозі;

- використання російської зі своїми підлеглими – так, що це чують громадяни, які звертаються за послугою;

- толерування публічних заходів, на яких виступають російськомовні спікери;

- ведення особистої сторінки в соціальних мережах з активним використанням російськомовного контенту тощо.

Ми навели лише малу частину прикладів, коли мовна та комунікативна компетентності державного службовця не обумовлюють сформованість у нього мовної свідомості, а отже, уся його діяльність не сприяє встановленню довіри від населення, свідчить про подвійні стандарти життя й відсутність однознач-

ної життєвої позиції. Такі державники позиціонують приклад подвійних стандартів: для загалу і для особистого життєвого простору, але цей особистий життєвий простір постійно «розмивається» в межах використання української мови, більшою мірою допускає вживання російського наріччя.

Зважаючи на означене, важливим видається визначення заходів, які дозволять здолати проблему розщеплення мовної свідомості, сформуванню однозначності прийняття власної українськості державних службовців, що обумовлює, зокрема, і мовну свідомість.

Дослідники О. Андрианова, О. Шеліх, Н. Вовчиста, Н. Хлипавка, А. Посохова та В. Козловський (Andriyanova, Sheliukh, Vovchasta, Khlypavka, Posokhova, & Kozlovskij, 2022) пропонують застосовувати нейропедагогічні засоби у виправленні розщеплення мовної свідомості, серед яких виокремлюють вплив на психологію особистості з метою долання конформізму, невпевненості в собі; використання засобів національної та етнопедagogіки; нівелювання впливу лінгвістичних маніпуляцій разом із вдосконаленням власного українського мовлення через самоспостереження, саморегуляцію та самовдосконалення; виправлення мовного «суржику» шляхом методичних практик тощо.

Підтримуючи авторів означеного дослідження, маємо додати інші способи формування мовної свідомості:

- переслуховування україномовного контенту (пісень, промов, інтерв'ю) – задля формування засвоєння сталих мовленнєвих конструкцій, що полегшують особисте мовлення;

- читання української сучасної художньої та публіцистичної літератури – задля формування усвідомлення змістів, що є своєчасними для української нації;

- якомога щільне перебування в україномовному середовищі, комунікація з різними соціальними україномовними групами (віковими, професійними, бізнесовими тощо);

- ведення сторінок у соціальних мережах українською з активною підтримкою україномовного контенту.

Обговорення. Означена проблема корелює з дослідженнями, представленими в доробках наукових шкіл мультидисциплінарного спрямування, зокрема, діючих у межах Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Так, у контексті змісту наукової школи Є.Р. Борінштейна «обґрунтовано специфіку соціокультурної трансформації в Україні, яка ґрунтується не на усталених традиціях аналізу соціокультурних трансформаційних змін як поширення західних модернізаційних закономірностей на сучасне українське суспільство, а виходячи з аналізу власних традицій в Україні в цілому та в окремих сферах культури» (Наукова школа Є.Р. Борінштейна, 2023). Цінним для нашого дослідження визначаємо суспільно значущий акцент, результуючий діяльність означеної школи, що визначає «тенденцію зростання субкультурної диференціації українського

суспільства, в якій одне з провідних місць надається молоді як фактору культурно-трансформаційних змін в Україні та студентству як авангардній соціокультурній групі (Наукова школа Є.Р. Борінштейна, 2023).

Висновки. Узагальнивши викладене, підкреслимо, що мовна свідомість державного службовця є ознакою його професійності. Вона свідчить про принциповість і цілісність особистості провідника державної політики, дозволяє усвідомити його професійний профіль. Ознакою мовної свідомості державного службовця є не лише його мовна та комунікативна компетентності (хоча це, безумовно, важливі чинники профільного образу людини), але й однозначність у виборі україномовного контенту – у мовленні, доказовості позиції, пріоритетності підтримки звернень і пропозицій громадян. Державний службовець як уповноважена особа, що має право на дозвіл або заборону, в аспекті власної мовної свідомості повинен підтримувати україномовну частину ініціатив населення, надавати можливість самовиявлення громадянам, які є носіями українськості й можуть стати фундаторами суспільного перетворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк Л.П. Мовна свідомість. Українська мова : енциклопедія / ред. кол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови) та ін. 3-є вид. Київ, 2007. С. 378.
2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 07.07.2023).
3. Коць Т.А. Мовна свідомість у синхронії та діахронії. URL: https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=844 (дата звернення: 29.06.2023).
4. Наукова школа Є.Р. Борінштейна / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. URL: https://pnpu-my.sharepoint.com/:w:/g/personal/site_pdpu_edu_ua/EV7ku9kdwaN_GkV9HDCQMmsgYBcCRv8Aoca3PndMo9YWK9Zw?rttime=ZwRwNL5z20g (дата звернення: 23.06.2023).
5. Неліпа Д., Зубчик О. Державний службовець – це «обличчя» держави. *Віче*. 2014. № 14. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/4281/> (дата звернення: 05.07.2023).
6. Радевич-Вінницький Я. Україна: від мови до нації. Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 1997. 360 с. URL: https://perviydoc.ru/v19477/%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87-%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%B A%D0%B8%D0%B 9_%D1%8F_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B 0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B4_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%B4%D0%BE_%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97 (дата звернення: 01.07.2023).
7. Селігей П.О. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання / П.О. Селігей. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 118 с.
8. Стандарт української мови для державних службовців. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/Standart-ukrayinskoyi-movi-dlya-derzhavnih-sluzhbovtziv.pdf> (дата звернення: 07.07.2023).

9. Ткаченко О.Б. Мова і національна ментальність: спроба сучасного синтезу. Київ : Грамота, 2006. 237 с.

10. Andriyanova O., Sheliukh O., Vovchasta N., Khlypavka H., Posokhova A., Kozlovskij V. Splitting Linguistic Consciousness of Ukrainians: Neuropsychological and Legal Aspects. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. 14(1Sup1). P. 370-385. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/556>

11. Costa A., Sebastián-Gallés N. How does the bilingual experience sculpt the brain? *Nature Reviews Neuroscience*. 2014. № 15. P. 336–345. <https://doi.org/10.1038/nrn3709>

REFERENCES

1. Hnatyuk, L.P. (2007). *Movna svidomist. Ukrayinska mova: Entsyklopediya [Linguistic consciousness and Ukrainian language: Encyclopedia]* / Red. kol.: Rusanivskyi, V.M., Taranenko, O.O. (spivholovy) ta in. 3-ye vyd. Kyiv, 378. [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrayiny Pro zabezpechennya funktsionuvannya ukrayins'koyi movy yak derzhavnoyi [*The Law of Ukraine On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language*]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [in Ukrainian].

3. Naukova shkola YE.R. Borinshteyna [*Scientific school E.R. Borinstein*] / Pivdenoukrayinskyi natsionalnyi pedahohichnyy universytet imeni K.D. Ushynskoho. Retrieved from https://pnp-my.sharepoint.com/:w:/g/personal/site_pdp_u_ua/EV7ku9kdwaNGkV9HDCQMsgYBcCRv8Aoca3P-ndMo9YWK9Zw?rttime=ZwRwNL5z20g [in Ukrainian].

4. Nelipa, D., Zubchik, O. (2014). Derzhavnyy sluzhbovets' – tse «oblychchya» derzhavy [*Civil servant is the "face" of the state*]. *Viche*, 14. Retrieved from <https://veche.kiev.ua/journal/4281/> [in Ukrainian].

5. Radevych-Vinnytskyi, Ya. (1997). *Ukrayina: vid movy do natsiyi. [Ukraine: from language to nation]*. Kyiv:

«Vidrodzhennya», 360 s. Retrieved from https://pervi-ydoc.ru/v19477/%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87-%D0%B2%D0%B8%D0%B-D%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%BD_%D1%8F_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B4_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%B4%D0%BE_%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97 [in Ukrainian].

6. Selihey, P.O. (2012). *Movna svidomist: Struktura, typolohiia, vykhovannia [Language consciousness: Structure, typology, education]* / P.O., Selihey. Kyiv: Vyd. dim «Kyyevo-Mohylans'ka akademiya», 118 s. [in Ukrainian].

7. Kots, T.A. *Movna svidomist u synkhronii ta diakhronii [Linguistic consciousness in synchrony and diachrony]*. Retrieved from https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=844 [in Ukrainian].

8. Standart ukraïnskoi movy dlia derzhavnykh sluzhbovt-siv [*Ukrainian language standard for civil servants*]. Retrieved from <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/Standart-ukrayinskoyi-movi-dlya-derzhavnih-sluzhbovt-siv.pdf> [in Ukrainian].

9. Tkachenko, O.B. (2006). *Mova i natsionalna mentalnist: sproba suchasnoho syntezu [Language and national mentality: an attempt at a modern synthesis]*. Kyiv: Hramota, 237 [in Ukrainian].

10. Andriyanova, O., Sheliukh, O., Vovchasta, N., Khlypavka, H., Posokhova, A., & Kozlovskij, V. (2022). Splitting Linguistic Consciousness of Ukrainians: Neuropsychological and Legal Aspects. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(1Sup1), 370-385. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/556>

11. Costa, A., & Sebastián-Gallés, N. (2014). How does the bilingual experience sculpt the brain? *Nature Reviews Neuroscience*, 15, 336–345. <https://doi.org/10.1038/nrn3709>

Andrii Ilienکو,

Graduate Student at the Department of Innovative Technologies
in Pedagogy, Psychology and Social Work,
Alfred Nobel University,
18, Sicheslavskya Naberezhna str., Dnipro, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8968-8424>

LANGUAGE CONSCIOUSNESS OF A CIVIL OFFICER AS A CATEGORY OF PROFESSIONALISM

The formation of a civil officer's language consciousnesses conditioned by the active formation of a Ukrainian mindset and the formation of a national-centered citizenship of society. In terms of the above, the article identifies the main risks that affect the lack of linguistic consciousness of significant part of Ukrainian society – the influence of the Russian language, diglossia as pathological bilingualism, and the split linguistic consciousness of Ukrainians living in the East and South of Ukraine. The bilingualism of Ukrainians, which has become a problematic issue, is being actualised in the professional profile of civil officers who are supposed to be leaders of state policy, specifically in the language issue. The professional profile of civil officers separates linguistic and communicative competence from linguistic consciousness, which we consider to be the integrity of the personality of the state policy leader, their unambiguous choice of Ukrainian-language content in speech, evidence-based position, priority support for citizens' appeals and proposals. Based on the results of the research by O. Andriyanova, O. Sheliukh, N. Vovchasta, N. Khlypavka, A. Posokhova and V. Kozlovskij, we define the following as the main ways of correcting the split of linguistic consciousness: influence on the psychology of the individual in order to overcome conformism, self-doubt; use of national and ethnopedagogy; levelling the influence of linguistic manipulations along with improving one's own Ukrainian speech – through self-observation, self-regulation and self-improvement; correction of the language "surzhyk" through methodological practices, etc. We supplement these means of forming language consciousness with modern pedagogical influences: listening to Ukrainian-

language content (songs, speeches, interviews) to develop the acquisition of stable speech constructions that facilitate personal speech; reading Ukrainian contemporary fiction and publicistic literature to develop an awareness of the content that is timely for the Ukrainian nation; staying as much as possible in the Ukrainian-speaking environment, communicating with various social Ukrainian-speaking groups (age, professional, business, etc.); maintaining social media pages in Ukrainian – with active support for Ukrainian-language content.

Key words: *linguistic consciousness, the split of linguistic, civil officer, language competence, communication competence.*

Подано до редакції 15.06.2023